

· FØROYA · SOCIAL·DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 5.

Lýsingaprisur fyri pettegglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórrí lýsingum fæst avsláttur í prísnum.

Tirsdag hin 30. januar 1934.

Kostar kr. 1,50 fjoðringsárið í Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brevsværstøðum og skrivstovum. Telf. 143.

8. árg.

Eplaselá í Føroyum.

Nú, um nýggjárið, tá blóð her á landi litu aftur á árið, ið fór, varð hetta stakárið eisini trivið í sum gott eplaár. »Bert fólk fekk selt eplir — bert fólk fekk pening fyri eplini.« siga blóðini. Latum okkum í hesu grein hyggja eitt sindur nærri at hesum sera týðningarmikla spurningi.

Vit tósa við menn. Teir nógvu siga: »Kanníð eftir hvort heyst, hvussu nógv eplir ið eru í landinum, og steingi so fyri fremmandari sølu, til tey føroysku eru uppi.« Aðrir siga: »Leggið toll á, so føroysk eplir vinna í priskappingini.« Og so eru nógvur aðrir minni avgjardar roddir. Men allar eru tær felags um hetta, at steingja og binda. Kannska tað er neyðugt. Men hetta er ógvuliga ódánligt fyri sosialistiskan hugsunarhátt, og vit sosialistar vilja ikki skerja frælsið á nokrum umráði í fyrstu siflu, vit vilja leila allar aðrar útvegir fyrst. Ein annar gloymir ikki silt orð fyri tað, ið vit siga, teir eru nógvir, ið eru betri fyri at skriva um hetta enn vit, men tó skal her peikast á ting, sum bera tann vegin, við vanligari mentunarframgongd í landinum at vinna tað sama, ja nógv meira enn tað, sum vinnast kann við para-grafum og logvorðum.

Hvat bæðir, hví fáa menn ikki selt?

Vanliga verður høgt í keypmenninar og sagt, at teir eru so góðir við tað útlendska, at teir bert vilja ikki hava føroyskt. Tað er ótrúligt, vit sum hugsa eitt sindur, siggja ikki orsakarnar so einfaldrar, nei tað má vera eithvort við eplunum, ið rører við vanligari handilsgongd á slíkan hátt, at onnur koma teimum upp í ljósið, t. d.:

1. Góðskan.

Føroyar liggja í útjagorinnum av tí umráði av heiminum, har víðurskiftini hóska fyri eplavelling. Rúgvuna fáa vit, men í flest allari jørð her eru eplini meira vatnugt enn í teim londum, hadani eplir koma higar til sølu. Vit mugu tí vera sera varug í vali, hvørt av jørð, tøðu og eplaslág, fyri at vit kunnu fáa so væl goymandi eplir sum onnur lond. Og gera vit tað, leggja teir menn, ið velja eplir til sølu, sær eina víð at velta tey so góð sum gjørligt, og ansa teir eftir at hava tey eplir, ið goymast skulu, standandi út á heystið, til tey hava fingið fullgott skal? Summir gera tað, aðrir ikki, tað er sum á ber.

Her er longu ein svikur. Latum okkum arbeida fyri at venja búnaðarfólkið til at siggja, hvat hetta hevur at týða, so at øll eplir, ið koma á marknaðin, kunnu verða so væl vórðið og so væl heystaði sum gjørligt.

2. Búgván til marknað.

Londini rúndanum okkum eru komin so langt í hesum, at búgva vorurarnar út til at svara øll tey krøv, ið marknaðurin krevur. Her fylgja vit ikki við, her skortar fólk skil á, hvat nútíðar handil krevur. Hovudskróvin fyri eitingeplir eru, at tey skulu vera jøv, frísk, rein, í góðum ílati og sama slag í hvørjum ílati, og so at varan bæði í vág og dygd svarar til tað, hon verður útgivin fyri at vera. Men tá vit tósa við keypmenn um hetta, er tað alls ikki so, sølueplir her verða útbúgvir yvirhovur, tey eru vanligu so vorðin, at keyparin kann ikki kenna seg fullvissan um, hvat tað er, hann fær.

Her er annar svikurin. Og hella orsakar, at handilin verður óálitandi, keypmenn kenna tað sum vágaverk at handla við slíkum vorum. Her skortar aftur ein venjan av búnaðarfólkinum. Tað ræður um at ala ein ans upp í teimum fyri betri útbúgvan av søluvoru og at hera tey at siggja, hvussu tað skal vera.

Føroya búnaðarfelag hevur her gjort eina frálíka skipan fyri eplasolu, sum trygdar handilin og leggur hann í fasta legu til frama bæði fyri seljara og keypara, og skal henda skipan verða prentað aftaná.

Nú er bert at fáa hesa skipan kenda millum fólk og vant tey til at nýta hana, so er nógv vunnio.

3. Prísurin.

Vit siggja, at teir fáa, ið búgva voruna væl út og hava góð eplir, heldur ikki fáa selt. Tað má so vera prísurin, ið ger tað, at hann er bæði fyri føroysk eplir enn onnur.

Her er tríði svikurin, at vit virka ov dyrt. Skaðin er tann, at vit nýta avgamlar veltingarhættir, ov ring amboð, tað kemur ov lítið burtúr hjá okkum. Eitt er hvat ein smámaður má gera, men tá vit siggja menn, ið meir hava, ganga og sjagga við toðleypinum, meðan rossini ikki eru til ella eisini spela sær á fjøllunum, so mugu vit siga: »Illanstíð ódrvísi, tá einki fært fyri eplini, halta er ikki arbeiðslag á okkara døgum.« Nei latið okkum minnast til, at maðurin við toðleypinum hevur tiggjuferðir so nógvu tíð um arbeiðið,

sum hann av rottum skuldi havt, og sum teir hava, ið keikja hann av á marknaðinum. Tað vildi bæði verið synd og skomm at selt ein so stóran steingil fyri frían handil, at hann skuldi kunna hildið hetta túsundáragamla arbeiðslagið á lívi. Tað er avgjort ikki trol á skipanum fyri úttanlandshandil, ið ger, at maðurin undir toðleypinum ikki kann hevja seg í priskappan, men tað er sjálv tíðin, ið er runnin undan honum. Her er við lítið umráði at bota, her er arbeiði fyri raskar hendur at fáa tað prentað inn í fólk, at leggja seg eftir at fáa mest gjørligt burtúr arbeiðinum og hvussu tað skal gangast fram.

Nú teir fáa, sum afturat at hava góð, væl útbúgvir eplir velta á fíðsvarandi hátt. Ja teir kunnu selja fyri líka lágan prís sum útlendingar, tað er avgjort. Vit hava jú verjutoll. Tað koma minst í kr. uppá eplatumnuna í fluttningsgjald, tað skuldi verið verjutollar, ið dugur. Men eitt annað er, um hesir fáa vita, hvønn prís teir kunnu selja fyri, um teir hava so fullgiggjað yvirtil yvir víðurskiftanini við eplavelling, at teir vita hvussu nógv ein tunna skal kosta, fyri at teir kunnu fáa øll útlegg aftur við einum vinningi, ið hóskar til tíðina, vit eru í. Er tað onkur í landinum, ið hevur greiðu á, hvussu nógv ið eplir, velt á fíðsvarandi hátt, kosta at virka, hevði tað verið stuttligt at seð hann selt tað fram í blóðinum. Men tað má ikki vera gisningur, tað má vera roknskap, ið er fort íggjognum árið. — Tað er guman í hjá okkum og øðrum at seta ættanir upp, men komið ein fram við roknskapi!

4. Útbúið.

Her eru víðurskiftini so smá, at hvor seljari hevur so lítið at lata. Tað ávirkar eisini seldi, tí tað er í allar mátar lagaligari hjá einum keypara, sum skal hava ein nøgd, at hann hevur bert ein ella so fáar mans at handla við sum gjørligt. Lat okkum siga at ein maður skal keypa 100 tunnur. Tað er lagaligari hjá honum at fáa sær tað frá einum manni enn at keypa tað saman frá fleiri smáseljarum. Tað er tí at hugsa um, antin her ikki er vert at skipa seg saman, t. d. soleiðis at heilar bygd settu seg sum seljarar fyri øll eplini í bygdini eru, ella tað var ein miðstöð í landinum fyri alla eplasolu, soleiðis at keyparir kunnu vent sær hagar.

Men hvat, her stendur fólk ið aftur óbúgvio, tað er soleiðis í Føroyum í dag, at felagsskapur trívist ikki ímillum okkum, her

Eykaskip

fer úr København... 6. februar
og úr Anlborg... 8. februar

SS „Hegoy“

fer úr Føroyum... 3. februar
- Hamburg... 9. februar
- Hull... 13. februar

P. f. Skipafelagið Føroyar.

skortar, sum so ofta er sagt her, samkensla og greið fatan av hvat samvinna hevur at týða. Aftur her er eitt umráði fyri einum miðvisum framburðs-arbeiði.

Vit hava her peikað á ymist, sum eftir okkara uppfatan hevur ógvuliga nógv at siga fyri eplasalgið. Og tað verði sagt beinan vegin: Vit halda tað vera avgjort gálið, at steingja frían eplahandil fyrr enn tey ting, ið fram-anfyri eru peikað á, eru rættaði: fyrr eru vit ikki búgvir til at halda meira framkommar menn úti, og vit hava ikki rætt til á nakran hátt at tjúkka fyri arbeiðs- ella søluháttum, ið ikki eru fíðsvarandi.

Eitt annað er, um vit komu fram á javnt við aðrar menn á hesum umráði og ein óvanlig príslekkan var so skikkað, at vit ikki ringu virkað eplir, ja so kundu vit samráðst um, hvat ið var at gera; men sum sagt, lat okkum rætta alt, ið rætlast kann, her heima hjá okkum fyrst. Tí tann stóri skaðin í dag er tann, at vit standa ov aftarlaga í mentan á hesum sum so mongum øðrum umráði. Og tað rættasta, vit gera, er at taka tað so álvarsamt sum tað er og leggja doyðin á at arbeiða okkara fólk fram.

Tað er her, tað almenna skuldi líkið hondina í, at búgvio fólk ið til sjálvt at bjarga sær í hesum føri. Hvat er tað, ið hevur gjort at menn í grannalondum eru so langt fremri í búnaði enn vit? Er tað tí at teir hava so nógv betri land? Nei, avgjort ikki; men tí at teir hava haft høvi til at fylgt við tíðini, hava fingið hjálpa tann hátt, at tað almenna hevur ikki bert styðjað teir fíggjarliga men fyrst og fremst lært teir at syrgja fyri sær sjálvum, gjort teir til ansnar sjálvhuksandi menn. Hvussi er her við tí?

Vánaligt. Tað almenna hjálpar nógv, men tað gongur mest tann vegin at hjálpa fíggjarliga, meðan tað, ið meira um ræður, at útbúgva búnaðarfólkið til silt virki tað liggur mest á láni, og allar tær roddir ið nú meyla um, at tað almenna skal steingja fyri handli úttanlanda, meyllið heldur um, at tað almenna má gera alt fyri at venja og útvega fólk ið til at standa sjálvbjargið í sínum yrki, bæði í búnaði og aðrari vinnu.

Socialdemokratir

og

føroyskir fiskimenn.

Nøkur fá orð um eitt stórt evni.

Vit hava einstakar ferðir her í blaðinum skrivað um fiskivinnu og fiskimenninar í Føroyum, og vit hava gjort tað, tí vit hildu, at tað var okkara pliktin eisini at venda okkum til teirra og vísa á, at teir eiga at standa saman fyri at menna seg og verja sínar interessur. — At vit ikki hava gjort meira av at skriva um hetta evni kemur av tí, at fiskimenninir ella í hvussu er teirra felag og fyristøðumaður (ella menn) tykjast at ræðast okkum og ikki vilja hava nakað samband við okkum, parti ella blað. —

Tó er tað brigslað okkum, og vit eru »forklagaðir« fyri, at vit ikki skriva um fiskararnar og teirra ringu víðurskifti, og royna at draga teir til okkara, yvir í ta socialu rorsluna og hin socialdemokratiska flokkin, og tí sýnir tað seg bæði »pussigt« og sjálvsagt sera óndskabsfullt, tá í tí blaði, sum rúpar seg »Føroyatíðindi« — á Gud hjálpi Føroyum, tá hetta er teirra tíðindi! — stendur, at socialdemokratarnir fiska eftir teim føroysku fiskimenninum og vilja draga teir yvir til sín. Og so — og tað er rosinan í blóðmørsendanum — setur skrivarin, hitt skjótt landskenda n fram sum sína hugsan, at kanska tað er tær ognir, sum fiskararnir nú ella í framtíð eiga, at socialdemokratarnir eru úti eftir at fáa hendur á — tó, heldur hann, so forðevað kann ein ikki hugsa, at eitt so ungt parti, sum socialdemokratíð, longu er. Hesa ferð er n-ið so langt úti, at tað var líka við at renna seg fast, men eingin tímir at dálka seg av at fara at saksokja tað. Heldur ikki er tað n-ið, sum fær okkum til at skriva, men vit halda, at tað treingist til at fáa skumpað eitt sindur burtur av øllum tí ljóta, sum ger samfelagið til ein beran kost og lítið annað. —

At nakað rettsinnad meenni-skja kann siga nakað ilt um tað, vit hava skrivað um og til føroyskt fiskimenn, og at nakað víttugt »eksemplar« av manna-ættini fer at finnast at, at vit fegin vilja hava teir føroysku fiskararnar at kenna seg sum limir av tí føroyska samfelaginum, tað fata vit ikki. Men vit vita jú, at mangur fæst við at skriva, sum bara, eina og aleina hevur til endamált at leypa ósemju í — og samstundis sýna